

Bölüm 1

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE FELSEFEYE DUYULAN İLGİ İLE ANLAM ARAYIŞI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Cüneyd AYDIN¹, Nihat DURMAZ²

Giriş

İnsan hayatıyla ilgili neredeyse tüm bilim dalları, yaşamı ve içindeki varlığı anlamlandırmanın insanla birlikte var olduğu noktasında birleşmektedir. Bu husus, aslında insani varoluşun ayrılmaz bir yönünü oluşturmaktadır (Eagleton, 2007). Bu yönüyle insan, dünyadaki diğer varlıklardan farklı olarak, anlam verebilen ve anlam üretebilen tek canlı olma konumunda yerini almaktadır (Dökmen, 2000).

Kendisiyle, toplumla ve evrenle uyum içinde olmak isteyen insan, bir ömür boyu, var olanın niçin öyle var olduğuna ve bireylerin niçin genellikle belli tarzlarda davrandığına dair kendilerine yetecek açıklamalar getirmeye çalışır. Böylece kişi, kendini, çevresini ve evreni anlamlandırmaya çabalar (Arkonaç, 1998; Hökelekli, 1998; Gürses, 2008). Nitekim konuyla ilgili son yıllarda yapılan bazı araştırmalar, insanın hedefleri arasında “hayatta bir amaç ve anlam bulma”, “anamlı bir hayat felsefesi geliştirme” gibi hususların olduğunu tespit etmişlerdir (Bahadır, 2002). Özellikle varoluşçu psikologlardan biri olan E. Victor Frankl, “hayatın anlamı nedir” sorusunu kuramının ana teması olarak kabul etmiş ve II. Dünya Savaşı’ndan sonra, bireylerin yaşamlarında anlam bulmalarına yardım etmek için bir terapi yöntemi olan Logoterapi’yi³ geliştirmiştir (Göka, 2013).

Burada “anlam” sözcüğü, insanın bütün eylemlerini yöneten her şeyi ifade etmektedir (Serinsu, 1996; Kartopu, 2006). Varoluşsal açıdan bakıldığında ise bu kavramın, insanın hayat tarzına yön veren, yaşamındaki olaylara belirli şekilde cevap vermesini sağlayan bir model olduğu söylenebilir (Akıncı, 2005). Yani anlam, bir hedefe yönelme veya bir hedefe yönelik davranışların oluşturduğu bütünü ifade etmektedir (Çilingir, 2003).

Bununla birlikte, anlam kavramı ile ilgili kanaatler, zamana ve ortama göre değişebilmektedir. Bu sebeple bir insanın sahip olabileceği değişmez ve mutlak bir

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi, cuneydiavare@mynet.com.tr

² Arş. Gör. Dr., Bartın Üniversitesi, ndurmaz@bartin.edu.tr

³ *Logoterapi*, “anlam”ı merkeze alan ve E. Victor Frankl, tarafından geliştirilen bir terapi yöntemidir. Modern insanın en büyük probleminin anlam engellenmesi olduğunu ileri süren bu yaklaşıma göre, insanın ruhen yeniden huzura kavuşmasının en önemli yolu, anlam iradesinin yeniden işlerlik kazanmasıdır (Geniş bilgi için bkz. Frankl, 2000).

Bunların yanı sıra, felsefe ile güçlenmiş bilincin, her tür sorunun üstesinde gelemese de onlar karşısında sağlam duruşuyla insana bilgece davranış olanağı sağlayabileceğini ifade etmek pek de zor değildir. Zaten felsefenin sözlük anlamı da “bilgeliği sevmek” (philo-sophia) demektir. Felsefe bu anlamını başından beri hiç yitirmemiştir (Soykan, 2013). Esasen yaşam üstüne düşünme, felsefenin en eski ve önemli konularından biri olmuştur. Geçmişte mutlu, örnek, kaliteli yaşamının koşullarını irdelemiş olan pek çok düşünür yaşamıştır. Bunlar arasında “sorgulanmamış yaşam yaşanmaya değer” diyen Sokrates başta olmak üzere, Konfüçyüs, Buda, Aristoteles, Epiküros, Seneca, Yunus Emre, Mevlâna, Hacı Bektaş Veli, Fuzuli, Montaigne, Kant, Goethe, Nietzsche, Hans Jonas gibi düşünürler de sayılabilir. Zira eğer yaşama bir anlam katılmıyorsa o hayat değerli kılınmaz; anlamlandırma ise, düşünme olmadan gerçekleşemez (Bozkurt, 2003).

Yukarıdaki bilgiler ışığında, felsefeye duyulan ilgi ile hayatın anlamı arasında genel anlamda pozitif yönde bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür. Böyle bir ilişkiyi ortaya çıkaran pek çok etkenin varlığı, her iki alan arasında ayrılmaz bir bütünlüğün olduğunu ifade eder. Yapılan bu çalışmanın sonuçları da felsefe ve hayatın anlamı arasında bazı düşünürler ve çalışma yapanlar tarafından var olduğu düşünülen pozitif ilişkiyi destekler niteliktedir. Buradan hareketle, felsefi açıdan alt yapısı iyi hazırlanmış düşünme faaliyetlerinin kişinin amaç belirleme, amaçları yerine getirme, neyi niçin yaptığını bilme ve olan biteni analiz etme dolayısıyla da daha anlamlı bir hayat yaşamada katkı sunacağını söylemek mümkündür. Bu aynı zamanda, bireylerin sağlıklı bir ruh hali içerisinde yaşamalarını da daha mümkün kılabilir.

Kaynakça

- Adler, A., (1998). *Yaşamın Anlam ve Amacı*. Çev. Kamuran Şipal. İstanbul: Say Yayınevi.
- Akıncı, A. (2005). Hayata Anlam Vermede Dini Değerlerin ve Din Öğretiminin Rolü. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(9), 7-24.
- Arkonacı, S. A. (2001). *Sosyal Psikoloji*, İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Aydın, C. & Kaya, M. & Peker, H., (2015). Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 38, 39-55.
- Aydın, C., (2017), Üniversite Öğrencilerinin Dini Tutum ile Hayattaki Anlam Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 89-108.
- Aydın, C., (2016). İnsanın Anlam Arayışı ve Yeni Çağ İnançları. Ankara: Araştırma Yayınları.
- Aydiner, B. B., (2011). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Amaçlarının Alt Boyutlarının Genel Öz-Yeterlik Yaşam Doyumu ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bahadır, A., (2002). *İnsanın Anlam Arayışı ve Din*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Baş, V. & Hamarta, E., (2015). Üniversite Öğrencilerinde Değerler ve Yaşamın Anlamı Arasındaki İlişki. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 369-391.
- Beutel, A. M. & Marini, M. M., (1995). Gender and Values. *American Sociological Review*, 60(3), 436-448.
- Bolay, S. H., (2013). Felsefe ve Din. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 30, 30-46.
- Bozkurt, N., (2003). Kaliteli Yaşamın Felsefesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 2(3), 15-24.
- Braden, A. L., (2012). Searching for Meaning: An Investigation of Life Meaning in Depressed Adults, (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*), Case Western Reserve University Department of Psychological Sciences.
- Çayır, N. A., (2015). Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi Üzerine Nitel Bir Araştırma. (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*), Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Sosyal Bilimler İnsan ve Toplum

- Çilingir, L., (2003). Hayatın Anlamı Nedir veya İyi Bir Hayat Nasıl Olmalıdır?. *Düşünen Siyaset*, Sayı: 18, 1-6.
- Dewitz, S. J., (2004). Exploring the Relationship Between Self-Efficacy Beliefs and Purpose in Life. (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*), The Ohio State University.
- Dökmen, Üstün, (2000), *Yarına Kim Kalacak, Evrenle Uyumlaşma Sürecinde Varolmak, Gelişmek, Ulaşmak*, Sistem Yay., İstanbul.
- Eagleton, T., (2007). *The Meaning of Life*. NY: Oxford Univ. Press.
- Francis, L. J. & Hills, P. R., (2008). The Development of the Meaning in Life Index (MILI) and Its Relationship with Personality and Religious Behaviours and Beliefs among UK Undergraduate Students. *Mental Health, Religion&Culture*, Sayı:11, 1-15.
- Frankl, E. V., (2000). *İnsanın Anlam Arayışı*. Çev. Selçuk Budak Ankara: Öteki Yayınları.
- Göka, E., (2013). *Hayatın Anlamı Var mı?*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Gürses, İ., (2010). Yükleme Teorisi ve Din İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(2), 359-377.
- Hedberg, P. & Gustafson, Y. & Brulin, C., (2010). Purpose in Life Among Men and Women Aged 85 Years and Older. *J. Aging and Human Development*, 70(3), 213-229.
- Hedberg, P., (2010). *Purpose in Life Among Very Old People*. Sweden: Arkitektkopia,
- Hökelekli, H., (1998). *Din Psikolojisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kandemir, Y., (2006). Kader İnancının Psikoterapik Açından Fonksiyonu. (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kartopu, S., (2006). Dini Yaşayışta Hayatı Sorgulama. (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kennedy, J. E. & Kanthamani, H. & Palmer, J., (1994). Psychic and Spiritual Experiences, Health, Well-being, and Meaning in Life. *The Journal of Parapsychology*, Sayı: 58, 353-383.
- Kıraç, F., (2013). Üniversite Öğrencilerinde Dindarlık Eğilimi ve Anlam Duygusu. *Mukaddime*, Sayı: 7, 165-177.
- Krause, J. S. & Broderick, L. E. & Broyles, J., (2004). Subjective Well-being among African-Americans with Spinal Cord Injury: An Exploratory Study between Men and Women. *Neuro Rehabilitation*, Sayı: 19, 81-89.
- Meier, A. & Edwards, H., (1974). Purpose-in-Life Test: Age and Sex Differences. *Journal of Clinical Psychology*, Sayı: 30, 384-386.
- Molasso, W. R., (2006). Measuring a Student's Sense of Purpose in Life. *Michigan Journal of College Student Development*, 12(1), 15-24.
- Molasso, W. R., (2006). Exploring Frankl's Purpose in Life with College Students. *Journal of College&Character*, VII(1), 1-10.
- Oruç, A., (2007). Yaşamın Anlamı ve Eğitim Sorunsalı. (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Reker, G. T., (2005). Meaning in Life of Young, Middle-aged, and Older Adults: Factorial Validity, Age, and Gender Invariance of the Personal Meaning Index (PMI). *Personality and Individual Differences*, Sayı: 38, 71-85.
- Runes, D. D., (2010), *The Dictionary of Philosophy*. NY: Philosophical Library.
- Sain, M., (2014). Diyanet İhtisas Kursiyerlerinin Felsefe ve Din Bilimleri Derslerine Yönelik Tutumları İle Dini Tutumları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Schiller, F.C.S., (1891). *Riddles of the Sphinx: A Study in the Philosophy of Evolution*. London: Swan, Sonnenschein, and Co.,
- Serinsu, A. N., (1996). *Kur'an Nedir?*. İstanbul: Şule Yayınları.
- Sezer, S., (2012). Yaşamın Anlamı Konusuna Kuramsal ve Psikometrik Çalışmalar Açısından Bir Bakış. *A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 45(1), 209-227
- Soykan, Ö. N., (2013). Felsefe Hayata Ne Yapar?. *İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 4, 1-11.
- Stevenson, S. L. M., (1989). The Sense of Meaning and Purpose of Hospice Family Members During the Grief Process. (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*), The University of Arizona.
- Taş, İ., (2011). Öğretmenlerde Yaşamın Anlamı Yaşam Doyumu Sosyal Karşılaştırma ve İç-Dış Kontrol Odağının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Taşdelen, V., (2014). Felsefenin Gülümseyen Yüzü: Çocuklarla Felsefe. *Türk Dili*, 562-568.
- Tecim, E., (2015). Felsefe Dersi Tutum Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Turkish Studies-Inter-*

Sosyal Bilimler İnsan ve Toplum

national Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 10(3), 971-984.

Toktaş, F. & Acuner, H. Y., (2004). İlahiyat Fakültelerinde Felsefe Dersleri. *OMÜİFD*, Sayı: 17, 159-176.

Toktaş, F. & Keyifli, Ş. & Yıldırım, F. & Esen, B., (2016). Felsefe'li İlahiyat ve Felsefe'siz İslami İlimler: Türkiye Geneli Öğrenci Anketi. *DEÜİFD* Sayı: XLIII, 143-181.

Yüksel, R., (2012). Genç Yetişkinlerde Yaşamın Anlamı. *Sakarya University Journal of Education*, 2(2), 79-91.